

PETŐFI NÉPE

1979 DEC 4

FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN

7.4

44

itt szemmel járunk a
nem róhatjuk hosz-
g anélkül az utcákat,
be ne találjuk ma-
Fővárosi Szabó Ervin
valamely fiókkönyvtá-
1968 óta hivatalosan is
szociológiai szakkönyv-
űködő központi könyv-
ell 100 kerületi közmű-
könyvtár, valamint ön-
mekkönyvtári hálózat
Az intézmény az 1914
álló részeként működő
gyűjteménnyel együtt
n csaknem félmillió
s bekötött folyóiratot
ezzer aprónyomatványt
asásra az érdeklődők-
öltségvetése meghalad-
millió forintot.

Ervin
vállalkozása

ézmény, a statisztikai
a Budapest fő- és
könyvtárának egye-
n jött létre a Fővárosi
amelynek kapuit min-
remónia nélkül, 1904.
-én nyitották meg.
yi könyvtárosgárdát a
tudós, Szabó Ervin
e, akinek személyisé-
vnt egész működésére
bélyegét. Elérte, hogy a
gyűjtemény ne csupán
atáli könyvtár legyen.
ny teljessé tételére hi-
ársadalomtudományi
ővítette a gyűjtőkört.
lalkozás volt ez, hiszen
duló táján még a tár-

sadalomtudományok hivatalos el-
ismeréséért is elkeseredett harcot
kellett folytatni. Ezzel a lépés-
sel Szabó Ervin megalapozta a
könyvtár még ma is érvényes
profilját. Napjainkban is az ő
jövöltáboról lapozgathatjuk az utó-
pista szocialisták közül Babeuf,
Saint Simon, Owen, Fourier stb.
és a munkásmozgalom őstörténe-
téből ismert Proudhon és Lasalle
műveit. Saját kora eseményeit is
figyelemmel kísérte, megszerezte
a szocialista irodalom leg-
frissebb terméseit: Bebel, Rosa
Luxemburg, Klara Zetkin mű-
veit.

Bár olyan vádak is érték Sza-
bó Ervint, hogy szocialista párt-
könyvtárt csinált a gyűjtemény-
ből, ő 1910-ben mégis továbblé-
pett. Felvetette a községi nyilvá-
nos könyvtár gondolatát, amely-
nek segítségével Budapest összes
dolgozó rétege, mindenekelőtt a
proletariátus könyvhasználatát
csilapítani lehetne. Ezt a tervét az
Angliában és Amerikában bevált
public library (népkönyvtár)
mintájára kívánta megszervezni.

A pesti Szent Márk tér
terve

Amikor Szabó Ervin harca nyom-
mán az illetékes hatóságok elfo-
gadták a könyvtár nyilvánossá
fejlesztését, az intézmény köl-
tségvetését is megtoábbszőrözték.
Így vásárolhatták meg 1910-ben
Szűry Dénes író, kritikus, eszté-
ta mintegy 3000 kötetes könyv-
tárát, valamint Ballagi Géza
sárospataki jogakadémiai pro-

fesszor 9700 darabot számláló
röpiratgyűjteményét. Az Ázsia-
kutató Zichy Jenő könyvtárának
megvásárlása a későbbiek során
nagy felfedezéshez juttatta a
könyvtörténészeket. A szintén
3000 kötet legértékesebbjei a ré-
gi térképek, útleírások, a föld-
rajzi írók (pl. Plinius, Strabo)
régí kiadásai, a gyűjtő ázsiai uta-
zásaival kapcsolatos néprajzi, et-
nográfiai munkák, no meg két
kézirát. Az egyik egy XV. száza-
di, építészeti munkákkal tele
olasz kódex, a másik Mária Luj-
za állítólagos feljegyzéseit tar-
almazza. Az előbbi Zichy-kódex
néven vált ismertté. Eredeti szö-
vegét, seregnyi későreneszansz
költeményt, az építészeti rajzok
takarták.

A nagymérvű gyarapodás sza-
porította a helyiség gondokat. A
főváros előljárói könyvtárpalota
építését határozták el. Az épület
a mai Köztársaság téren állna. A
Lajta Béla által készített tervek-
ről így ír a Pesti Hírlap riportere:
„A tér a velencei Szent
Márk térhez fog hasonlítani. A
tetőn virágdíszek közt kerti ol-
vasó működik magasan a város
felett”. Ez a ragyogó elképzelés
az építészek közötti féltékenység
mortaléka lett. A kor egyik is-
mert építész, Qittner Zsigmond
indította el a lavinát azzal, hogy
és szép park elcsúfítása feletti
sajnálkozásának nyilvánosan is
hangot adott.

A könyvtár végül 1914-ben ke-
rült új otthonba. „Ideiglenesen”
— 17 évig — a mai Ferenczy
István utcában fogadhatta olva-
sóit, s jogos büszkeséggel írhatta

KÖNYVTÁR

● A könyvtár olvasóterme. (MTI-fotó — KS)

homlokzatra: Városi Nyilvános Könyvtár. Joggal, hiszen ekkor már négy fiókkönyvtára működött a város területén, az ötödiket, az állatkerti mozgókönyvtárat pedig még ebben az évben használatba vehették a látogatók.

„A forradalom melegágya”

Az első világháború kitörése után a könyvtár nyílt háborúellenességről tett tanúbizonyságot. Könyvgyűjtő osztályt állítottak fel, amely olvasnivalóval látta

el a sebesülteket, s 1918 áprilisáig, 1,5 millió könyvet osztott szét a katonák között. Beszerezték a reformista szocialista Jean Jaurés írásait is, akit a hadüzenet elleni tiltakozásért orvul agyonlőttek. A kétfrontos békeharcot folytató értelmiség művei is gyűltek a raktárakban. Közülük nemzetközi szempontból is ritkaságnak számít a Rosa Luxemburg által indított, már bebörtönzése után megjelent Die Internationale című folyóirat egyetlen megjelent száma.

A főváros vezetősége 1926—27-ben törvénytelen, korrupt mód-

szerekkel megvásárolta a Wenckheim grófi család Baross utcai palotáját, a könyvtár központjának ma is otthonul szolgáló épületét. Mindenki tudta, hogy könyvtári célokra ez a palota nem megfelelő. De akkor csak az üzlet volt a fontos, az, hogy az épület a város tulajdonába kerüljön. Az óriási összeget felémésztő átalakítás körül már nem tanúsítottak nagy buzgalmat a város vezetői. Az építkezés négy évig húzódott.

Új korszak, a legújabb remények

Szabó Ervinnek a könyvtár fejlődésével kapcsolatos álma csak 1945 után valósulhatott meg. Röviddel a háború befejezése után három villamos mozgókönyvtár szállította a város periferéjára a könyveket. Megkezdték a helyreállítást, és az új fiókok kialakítását. Létrehozták az ország első szovjet könyvtárát, amely 1957-ig hézagpótló szerepet töltött be a könyvtári életben. A speciális zenei részleg 1964-ben kezdte meg munkáját.

Az 1946 óta ismét Szabó Ervin nevét viselő intézmény kerületi könyvtárai egész Budapest területén fogadják olvasóikat, akik a kezükbe könyvet adó intézmény múltja iránt is érdeklőd-
nének.

M. Zs.